

afgiftekantoor
2200 Herentals 1
P 409301
Wettelijk Depot B.D.54.073

België - Belgique
PB
2200 Herentals 1
BC 9428

maandelijks clubtijdschrift

157

mei 2018

verantwoordelijke uitgever
Postbus 105 – 2200 Herentals

Numismatica Herentals EGMP
redactie : Rudy Dillen

Bestuur

Rudy Dillen	voorzitter - secretaris - redacteur 0471-329179 rudy.dillen@telenet.be
Marc De Quint	penningmeester - schatbewaarder 0474-448096 marcdequint@gmail.com
Koen De Pooter	veilingmeester - waardebepalingen 0473-556266 koen.de.pooter@telenet.be
Frank Lippens	webmaster - archivaris - PDF-tijdschrift 0475-552400 frank.lippens1@skynet.be
Herwig Helsen	bibliothecaris - standhouders 0479-208820 herwig.helsen1@telenet.be

adres	Numismatica – Postbus 105 – 2200 Herentals
rekeningnummer	BE43 0014 2061 3601 GEBABEBB
lidgeld-2017 14 €	lidmaatschap Numismatica Herentals EGMP (20 € voor leden in het buitenland)
10 €	lokaal lidmaatschap Numismatica Herentals enkel voor leden van andere EGMP-afdelingen (12 € voor leden in het buitenland)
1 €	éénmalig daglidmaatschap voor nieuwe bezoekers
gratis toegang	voor -16 jaar, vergezeld van een volwassen lid
aangesloten bij	E.G.M.P. - Koninklijke Vereniging Herentalse Cultuurraad
website	www.numismatica-herentals.be

maandelijke clubactiviteit op de 2e zondag van de maand, 8.30-12u
Parochiezaal St-Antonius - Kapucijnenstraat 7, 2200 Herentals

zondag 13 mei 2018 10 juni - 8 juli - 12 aug

cover: Herwig, ons bestuurslid, bracht van de beurs te Antwerpen 2 Herentalse zilveren medailles terug 'naar huis'. Deze van de *Stedelijke Teekenschool* komen we wel eens meer tegen, maar een zeldzame medaille van de *Herenthalse Latijnsche School* is eerder uitzonderlijk om op de kop te tikken! Deze laatste is aanleiding om eens wat dieper op het onderwerp in te gaan. Gelukkig is er dan Jan Cools, Herentalse historicus en oud-leraar aan het College, om bij te rade te gaan (artikel).

Tentoonstelling

CLUBNIEUWS

Vroeger moest men taks betalen als men een hond in huis had, als bewijs van betaling werd een hondenpenning overhandigd die aan de halsband moest bevestigd worden. Dit gebruik stopte weliswaar, maar Swa Leysen wist hier een quasi volledige verzameling van samen te stellen. Een infobundeltje ligt weer klaar!

13 mei: 15e clubverjaardag met taart en medailles

Met de activiteit van 13 mei vieren we onze 15e clubverjaardag: een 57-tal leden ontvangen hun medaille Brigand (5j) of Poorter (10j) voor trouw lidmaatschap. Rond de klok van 10 trakteren onze medewerkers, zoals dit hoort bij een verjaardag, alle aanwezige bezoekers op taart.

10 juni: jaarlijks ledenfeest met clubkampioenschap tapschieten

Het jaarlijkse ledenfeest gaat ook dit jaar door in Taverne De Boskantien. Na afloop van de clubactiviteit van 10 juni ontvangen we de deelnemers vanaf 12.30u met een aperitief, daarna worstelen we ons door een koud en warm Spaans buffet, paella inclus, om te eindigen op de desserttafel. Tussen de 'Olé's' tussendoor gaan we op zoek naar de clubkampioen *tapkeschiet*: alle 'schieters' ontvangen een penning, de winnaar gaat naar huis met de zilveren kampioenspenning en de wissel-Award!. Deelnemeprijs: leden betalen 10€, niet leden 15€. Inschrijven tot 1 juni.

Reactie op 'Mailverkeer tussen leden' in vorig tijdschrift

Beste collega's, ik zou graag reageren op een artikeltje dat verschenen is in het laatste nummer (156): het gaat over de *voided long cross penny* van Henry III, koning van Engeland, 1216-1272. Het gaat inderdaad om een officieel stuk dat geslagen is in Northampton door muntmeester Philip. Dit stuk is een Class 3b type geslagen tussen 1248 en 1250. Op de voorzijde lezen we: hENRICVS REX III' (NR in ligatuur). Op de keerzijde: PhI – LIP – ONN – ORh' (ON in ligatuur) voor PHILIP ON NOR(t)H(amtpon). Referentie: North 987; Spink #1363. Hierbij een voorbeeld ter vergelijking.

Het stuk waarover het ging in het artikel van Arnaud Grispén blijft voorlopig nog altijd een ongekende imitatie!

Hendrik De Backer

Eindactiviteiten

zondag 13 mei 2018

11.15u **Trekking van de jeugdombola** gratis lootje voor -16 jaar
munt + bankbiljet + kwartetspel / album altijd-prijs!

11.20u **Aanwezigheidstombola** gratis voor alle aangesloten leden

- * zilveren one dollar, XXIII Olympiad Los Angeles - USA 1983
- * zilveren dollar, Silver Jubilee Elizabeth II - Canada 1977
- zilveren 25 schilling, 100j Max Reinhard - Oostenrijk 1973
- * zilveren 50 frank, Boudewijn Expo '58 - België 1958

11.25u **Trekking lootjestombola** 1 € = 1 lootje 5 € = 6 lootjes

- * gouden 20 frank, Leopold II - België 1869
- * zilveren thaler (naslag), Maria-Theresia - Oostenrijk (1780)
- zilveren 5 shillings, Georgius Sextus - Suid-Afrika 1949
- * zilveren dollar, Ellis Island, Gateway to America - USA 1986
- zilveren 10 lirot, 25e Verjaardag Staat Israel - Israel 1973
- zilveren 5 leva, 150j Georgi S. Rakovski - Bulgarije 1971
- zilveren 5000 won, XXIV Olympiad Seoul - Zuid-Korea 1988
- zilveren 50 frank, Boudewijn & Fabiola - België 1960

met telkens een lekkere fles Solatio Rouge, Pays d'Oc - Frankrijk, 2016

11.30u **Start van de clubveiling** tijdig biednummer afhalen!

Medailles-2018 voor trouw lidmaatschap bij Numismatica Herentals

Onderstaande leden mogen tijdens de clubactiviteit van 13 mei hun gepersonaliseerde medaille voor trouw lidmaatschap ophalen:

BRIGAND - 5 jaar lidmaatschap Johan Bornbergen (Mechelen), Marcel De Bock (Bornem), Aloïs De Ceuster (Blankenberge), Roger Geens (Herentals), Bea Scheirs (A'pen), Emiel Sel (Duffel), Paul Sleven (Dilsen), Wim Smeets (Kapellen), Inga Tsinman (Berchem), Jean Vandervoort (Betekom), Marc Vandoninck (Geel), Augustinus Van Hemel (Nijlen).

POORTER - 10 jaar lid Roger Aerts (Westerlo), Maria Bervoets (Herentals), François Blockmans (Kortenberg), Gerard Bongaers (Dilsen), Guy Bossijns (Brecht), Jacqueline Cools (Lichtaart), Louis Daems (H-Zolder), Roger Geboers (Lommel), Maurits Geladi (Hasselt), Jacques Geldhof (Harelbeke), Danny Gerits (H-Zolder), Frans Gevers (Turnhout), Theo Govaerts (Ulbeek), Arnaud Grispen (Maaseik), Willy Haemhouts (Olen), Herbert Hansen (Mol), Constantia Hermans (Lichtaart), Ludo Hulsmans (H-Zolder), Hugo Jacobs (Merksem), Patrick Jookan (Genk), Freddy Kuijpers (Maasmechelen), Paul Leysen (Olen), Diederd Loysch (Houthalen), Mark Maene (Lummen), Jozef Meeus (Heist o/d Berg), Frans Mertens (Kessel-Lo), Gerard Messiaen (Tongeren), Valère Ooms (H-Zolder), Luc Pockelé (Zoersel), André Poels (H-Zolder), Luc Proost (Vorselaar), Pieter Rappé (Kasterlee), Tonny Raymakers (Lummen), Koenraad Rogiers (H-Zolder), Yves Scius (Luik), Mon Tulfer (Antwerpen), René Uten (Antwerpen), Johan Vanbergen (Drieslinter), Luc Vandamme (Alken), Armand Vandoninck (Herentals), Martin Vandoninck (Geel), Leo Van Grieken (Eindhout), Johan van Heesch (Alken), Jaak Van Mierlo (Kinrooi), Yannick Volders (Nijlen).

Van volgende leden ligt hun medaille nog beschikbaar:

Brigand: Patrick De Roeck (Lint), Bart De Vrij (Malle), Tom Dingenen (Grobendonk), Patrick Heylen (Hechtel), Diederd Loysch (Houthalen), Koenraad Rogiers (H-Zolder), Jozef Torfs (Grobendonk), Gerber Van Nijendaal (Utrecht), Louis Van Rooy (Ham), Luc Verhaert (Geel).

Poorter: Tom Eijkelenberg (Westerlo), Steven Goovaerts (Hulshout), Ali Hifnawi (Geel), Danielle Horemans (Bouwel), Adrienne Janssen (Antwerpen), Josephine Leysen (Tessengerlo), Louis Van Rooy (Ham).

Hollandse Euforie na vondst van 'kale' munt

AD

Utrechtse archeologen hebben bijzondere vondsten gedaan tijdens opgravingen achter het oude postkantoor aan de Neude. Klapstuk is een gouden muntplaat - een munt die nog niet geslagen is. "Waanzinnig, hier dromen we van", zegt archeoloog Nils Kerkhoven. De opgraving gebeurde op het binnenterrein achter het oude postkantoor aan de Oudegracht. Utrechtse archeologen heb-ben drie onbestempelde muntplaatjes ontdekt: een koperen duit, een zilveren dubbeltje en een zeldzame zogeheten gouden rijder, afkomstig van de Rijksmunt, die van 1647 tot 1911 op deze plek stond.

De meest spectaculaire vondst is het halffabricaat van de gouden rijder. "De gouden rijder werd geslagen om grote transacties te financieren. Het was geen gangbaar betaalmiddel, maar bedoeld voor bulkaankopen. Het gaat om een zware, 10 gram wegende muntplaat, die omgerekend duizenden euro's waard is. De munt dateert van de periode 1749-1764", licht Kerkhoven toe.

"Het is een raadsel dat zo'n kostbaar gouden halffabricaat hier ligt", zegt de enthousiaste archeoloog en metaalspecialist Nils Kerkhoven, die wijst op de strenge controle op het slaan van dergelijke kostbare munten. "Is ie ergens tussen gevallen of heeft iemand hem verstopt?" vraagt hij zich hardop af. "De muntmeester hield namelijk zeer streng toezicht."

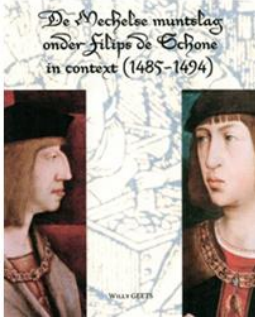
De opgravingsput is een archeologische schatkamer. Behalve het gebouw van de Rijksmunt - dat in 1911 verhuisde naar de Leidseweg - stond er eerder nog het Ceciliaklooster, een welvarend klooster voor adellijke vrouwen, zo zegt collega-archeoloog, Jeroen van der Kamp. Uit het klooster, dat tussen 1397 tot 1647 in gebruik was, is vorige week een 16de-eeuws tweezijdig geslagen medaillon gevonden met daarop een afbeelding van Maria-met-kind. Het pelgrimsinsigne is wellicht afkomstig van één van de welgestelde kloosterlingen. Ook zijn een fibulaspeld en een klein middeleeuws dobbelsteentje uit het zand tevoorschijn gekomen.

Beerputten

In beerputten die behoorden bij kelders van huizen zijn zakken vol met scherven gevonden van allerlei gebruiksvoorwerpen uit de 18de en 19de eeuw. Van der Kamp noemt de veelheid aan vondsten verrassend. "Het is veel meer dan verwacht. We hadden op basis van het vooronderzoek verwacht dat met de bouw van het postkantoor in 1918 alle muren van de vorige bebouwing zouden zijn weggehaald. Maar dat is absoluut niet zo. Die adellijke dames namen hun rijkdom mee naar het klooster. Kunnen we daar nog iets van terugvinden in één van de beerputten?"

Voordracht door Willy Geets   vrijdag 18 mei, 20u, Heemhuis Putte
De Mechelse muntslag onder Filips de Schone in context (1485-1494)

Deze lezing was reeds eerder gepland, maar de hevige sneeuwval in de vooravond heeft alles de war gestuurd en de presentatie werd afgelast. Ondertussen is er een nieuwe datum: vrijdag 18 mei, 20 u 00. Heemkring Het Molenijzer, Heuvel 41 b, 2580 Putte.

Deze presentatie beoogt de ruimere historische context weer te geven van de muntslag in Mechelen, voor Brabant èn voor Gelderland, tijdens de minderjarigheid van Filips de Schone, de laatste vorst die gemunt heeft in Mechelen. De minderjarigheid van Filips de Schone is getekend door burgeroorlog en doffe ellende in Vlaanderen en in het zuiden en oosten van het hertogdom Brabant. Dit is de achtergrond waartegen de opeenvolgende muntmissies moeten worden geschetst.

De analyse van 4 muntmeesterrekeningen leidde tot rechtzettingen van de muntgegevens, gepubliceerd door auteurs uit de 19de, 20ste en 21ste eeuw. Een transcriptie in extenso van deze 4 rekeningen, tot nu toe nooit verschenen, was het onderwerp van het boek *De Mechelse muntslag onder Filips de Schone in context (1485-1494)*.

Hopelijk draagt deze presentatie de belangstelling weg van niet alleen de amateurs van lokale Mechelse geschiedenis, maar tevens van erfgoedwerkers, numismaten, monetaire historici en economen. **Willy Geets**

Virtuele munten schieten omhoog

Haast vanuit het niets zijn de koersen van veel virtuele munten fors gestegen. Zo won de bitcoin in ruim een uur ongeveer 900 dollar: van 6.800 dollar naar ruim 7.700 dollar. Dat is een stijging van ca. 13%.

De *ethereum* en de *ripple* wonnen meer dan 11% en de *EOS* ging zelfs met 32% omhoog, blijkt uit gegevens van de site Coinmarketcap, die alle koersen bijhoudt. Een duidelijke aanleiding voor de koerswinsten lijkt er niet te zijn.

Voor de bitcoin was het de eerste keer in anderhalve week dat de waarde boven de 7.000 dollar uitkwam. Eind maart was de bitcoin voor het laatst meer dan 8.000 dollar waard.

(blg/Nieuwsblad)

Algemene Vergadering EGMP te Antwerpen

za 19 mei 2018

Numismatica Antverpia is dit jaar gastheer om de jaarlijkse Algemene Vergadering te organiseren van het EGMP. Deze gaat door in zaal Nautiv-Lux-Festiv, Sint-Alegondiskaai 20 / Adriaan Brouwerstraat 13.

Programma:

- 9.30-10u onthaal met warme & koude dranken en koffiemoekjes
- 10-12u academische zitting met lezing 'Rekenpenningen'
- 12-13u aperitief met hapjes voor alle deelnemers AV
- 13-15u lunch met keuzemenu (vlees/vis/vegetarisch)
- 15-17u begeleid bezoek aan het depot van Museum MAS

Inschrijving voor deelname aan lunch en bezoek MAS:

Met overschrijving van 50 euro op rekening van Numismatica Antverpia BE66 1430 9063 1043 - GEBABEBB met vermelding van de menukeuze.

Gratis aanwezigheidspenning:

Elke aanwezige op de A.V. ontvangt de gratis EGMP-penning-2018 (30mm). Dit jaar werd gekozen voor een kopie van de zilveren ducaton uit 1618, geslagen te Antwerpen, met afbeelding van de gezamenlijke bustes van Albrecht & Isabella.

16 (handje) 18 * ALBERTVS * ET * ELISABET * DEI * GRATIA *

De opgedragen penning wordt uitgereikt aan 5 ereleden: André Dewil, Willy Geets, Urbain Hautekeete, Eddy Schutyser en René Waerzeggers, allen voormalige EGMP-voorzitters

Als **beste jaarboekartikel** werd de bijdrage 'Laurent-Joseph Hart' van Luc Van Eeckhout gekozen, hij mag de bijhorende medaille ontvangen.

Tombola met gouden munten!

Leden die 6 of meer stempels hebben verzameld op de EGMP-lidkaart-2017 maken kans op een gouden munt. Het volstaat om deze met uw clubvoorzitter mee te geven. Deze trekking gaat door tijdens de A.V.

Dit is het mooiste bankbiljet ter wereld

De Nationale Bank van Zwitserland maakt kunstwerkjes van de nieuwe bankbiljetten die ze uitgeeft. Voor het 2e jaar op rij werd een Zwitsers briefje gelauwerd als 'mooiste bankbiljet ter wereld', zo maakte de internationale bankbiljettenvereniging bekend. Het briefje van 10 Zwitserse frank werd gekozen uit meer dan 170 nieuwe biljetten die in 2017 wereldwijd werden uitgegeven. Het valt op door zijn gouden tint en de afbeeldingen van de handen van een dirigent, een spoorwegtunnel en het mechanisme van een uurwerk. Die drukken volgens de Zwitserse Nationale Bank 'de zin voor organisatie' van het land uit.

Coin Event **altijd-prijs-beurstombola**

nog af te halen tot 13 mei

LOT	prijs	LOT	prijs	LOT	prijs	LOT	prijs
1	338	99	479	140	98	493	529
2	594	100	86	175	554	518	346
3	401	108	114	204	137	529	588
4	331	109	77	229	2	530	457
5	516	110	563	350	535	536	35
6	67	111	215	362	4	537	532
7	559	113	376	399	593	538	186
8	281	114	52	400	63	539	445
9	582	117	550	401	231	571	435
10	292	118	210	403	392	585	523
51	460	121	187	466	170	586	540
52	60	126	359	467	160	592	328
53	248	129	316	470	217	593	579
54	127	136	505	479	65	594	143
55	547	137	584	480	229		
59	119	138	126	488	180		

munt KOERIER
 onafhankelijk maandblad in benelux
 voor munten en penningen

Onlangs kwam ons bestuurslid Herwig Helsen met 2 medailles thuis van een beurs. Hierbij een zeer zeldzame medaille van het College van Herentals, het latere St.-Jozefscollege, uit 1829, ouder dan België zelf ...!

Kenmerken: 7,25 gram, 46 mm, dikte ring 1,23 mm (verz. H. Helsen)

Voorzijde: gegraveerde randversiering, in het veld in 3 lijnen het opschrift: *Col / Herendaliense / 1829*, een zilverstempel onder draaigoog: een lauriertakje dat veelvuldig werd gebruikt in de Hollandse periode.

Keerzijde: gegraveerde versiering tegen de rand, in het veld in 3 lijnen het opschrift: *Clas 3 / Praem ii / Ling: Lat:* Een stempel van zilversmid Charles J. Van de Velde op de rand (op 11h)

Deze medaille is dus door het Herentalse College in 1829 toegekend aan de 2e laureaat in de Latijnse taal van de 3e klas.

Carolus J. Van de Velde, zoon van Joannes Guilielmus uit Aarschot en Maria Elisabeth Ceulemans uit Turnhout, werd op 15 september 1793 in Turnhout geboren, waar hij op 19 augustus 1858 overleed. Hij was gehuwd met Maria

Van Gorp en vanaf ca. 1818 tot aan zijn overlijden actief als zilversmid gevestigd op de Botermarkt, nu Zegeplein. Op de doopakte van de jonge Carolus Van de Velde (Turnhout-St.-Pieter, 16 september 1793) staat als doopgetuige ene Carolus Nicodemus Hombroeck vermeld, tevens Turnhoutse zilversmid. De meestertekens van Charles Van de Velde worden in het addendum van *Van Craeyvelt* afgebeeld.

Plaat bestemd tot het afslaan der Meesterstempels
 der fabrikanten van goud & zilveren werken
 voor de stad Turnhout

N ^o	Goud	Zilver	Naam en voornamen der fabrikanten
		◆ ◆	Hombroek Charles
		● ● ●	Vandevelde Charles
		■ ■ ■	Van der Laet Jean
		● ● ■	Tonkergouwt Jean
		● ● ●	Wijns Van Tilburg Guillaume
		● ●	Boes Henri

De **insculpatieplaat**, in messing (125x143mm, 1mm dik, 161gram), uit de Hollandse periode 1815-1830, met opschrift 'Plaat bestemd tot het afslaan der Meesterstempels der fabrikanten van goud & zilveren werken voor de Stad Turnhout', bevindt zich in het Depot van het Turnhoutse Taxandria Museum (nr.T08507). Bemerkt op de 2e plaats onze Charles Van de Velde met zijn afslagen in de 'zilveren kolom', net daarboven zijn dooppeter Charles Hombroeck (bron: Jaarboek Taxandria 1997).

Deze postkaart (1907) toont de voorgevel van het Gepatroneerd College (later St.-Jozefscollege) in de Collegestraat. *Archief Herentals, sah-034*

Wanneer precies de Latijnse School in Herentals is opgericht, is niet bekend. Vermoedelijk was dit in het begin van de 14e eeuw, toen Herentals zich dankzij de lakenindustrie begon op te werken tot een der aanzienlijke *smalle steden* van Brabant. Vanaf 1513 viel de Latijnse School onder de bevoegdheid van het stadsbestuur en floreerde. Het gebouw van de 'grote school' stond in 1542 in de *Kerckhofstraete* (nu Kerkstraat). Gezien de vele Herentalsenaren in de 15e eeuw aan de universiteiten van o.a. Keulen en Leuven, ziet het ernaar uit dat het onderwijs in de stad wel op peil was.

De Tachtigjarige Oorlog was catastrofaal voor onze gewesten. Herentals als garnizoensstad kreeg nog meer dan vele andere plaatsen zijn deel van de ellende. Tijdens de adempauze van het Twaalfjarig Bestand besloot men de toen weinig bloeiende Latijnse School toe te vertrouwen aan de paters Augustijnen. Gedurende meer dan 100 jaar zouden de Augustijnen de humaniora onderwijzen. Na een lange onderbreking wegens financiële problemen hervatten zij hun onderwijs, maar in 1796 werden hun klooster en college definitief door de Fransen gesloten.

Naast de bloeiende Latijnse 'studiën' te Turnhout, Geel, Mol en Meerhout sloeg het college van Herentals in de 18e eeuw maar een pover figuur. Pas ca. 1821, na heropening, kreeg het terug wind in de zeilen.

Maar door zich niet aan de vereiste bepalingen te houden bij de aanstelling van leerkrachten werd het Herentalse College voor een tijd gesloten. Na de heropening in 1826 nam de Latijnse School opnieuw haar intrek in het H-Geesthuis.

Naar eeuwenoude traditie werden maandelijksse prijskampen georganiseerd. De primus ontving daarbij een beloning. Daarvoor werden erkaarten gebruikt in de vorm van gekleurde heiligenprentjes (16x20cm). Op de achterkant werd dan de naam van de laureaat bijgeschreven.

Mogelijk vanaf het begin, maar zeker vanaf 1824 werd ook op het einde van het schooljaar examen gehouden. Daarna hadden *letterkundige oefeningen* plaats, een gebruik dat aansloot bij wat het Oostenrijkse regime had uitgeprobeerd en nu door de Nederlandse regering in ere werd hersteld. In het openbaar werden de leerlingen, door de Raad van Bestuur e.a., ondervraagd over de leerstof van het afgelopen schooljaar.

De zitting werd besloten met de prijsuitdeling en een ceremonie in het bijzijn van het gemeentebestuur. Van 1822 tot 1825 besteedde de gemeente telkens 10 gulden aan prijsboeken. In 1827 werd reeds een bedrag van 52,97 gulden aan prijzen uitgegeven, een aanzienlijk hoger bedrag dan vroeger.

Waarschijnlijk was de factuur voor de aangekochte prijsboeken toch wat te duur uitgevallen voor de Raad van Bestuur, want op 9 september 1828 meldde diezelfde Raad aan administrateur Van Ewijck dat, ingevolge art. 7 van het Besluit van 1 mei 1817 dat toeliet boeken of medailles te schenken, dit jaar geen boeken maar zilveren erepenningen waren uitgereikt *'als min kostbaar en meer vereerlykend'*.

Ze waren voorzien als volgt in elk van de 6 klassen: twee voor Latijn (1e en 2e prijs), één voor Grieks, één voor geschiedenis, aardrijkskunde, mythologie, één voor rekenkunde, meetkunde, stelkunde, bovendien één voor Nederlands in elk der 3 laagste klassen, samen dus 33 stuks. In 1829 en 1830 werd op dezelfde wijze te werk gegaan. In de Gemeenterekeningen in het Stedelijk Archief werden kwitanties teruggevonden van de Raad van Bestuur gericht aan de administrateur: kwitantie van 9 sept 1828 van fl. 34,52 voor C. J. Van de Velde, zilversmid te Turnhout, betaald op 10 augustus 1828 voor levering van 33 zilveren medailles.

Kwitantie van 27 aug 1829 van fl. 36,88 voor C. J. Van de Velde voor levering van 33 zilveren medailles en een kwitantie van 26 aug 1830 van fl. 38.72 voor levering van 33 zilveren medailles: fl. 36,62 voor de medailles en fl. 2,10 voor oranje linten.

Van deze medailles 'uit de Nederlandsche tijd' zijn er 4 bewaard gebleven in het College-archief. Zij werden vermoedelijk niet uitgereikt bij gebrek aan een 'laureaat' met voldoende punten en danken hun behoud waarschijnlijk aan het feit dat zij later mee werden gebruikt als (terug te geven) beloning voor de primus van het maandelijks proefwerk. Ze zijn tevens de oudste relieken van het huis.

De prijsuitreiking, die vermoedelijk op het stadhuis plaatsvond (na 1830 was dit toch het geval), werd meer luister bijgezet door het spelen van de harmonie, een gebruik dat tot de vooravond van WOI stand zou houden. Ook werden vanaf 1828 bij die gelegenheid de klokken geluid.

Koster en dirigent C. Martin ontving vanaf december 1828 jaarlijks de globale rekening voor het optreden van de harmonie op de prijsuitreiking in augustus en de Mis van de H. Geest in oktober. Rekening nr. 52, betaald op 17 dec 1828:

<i>Voor de musicanten voor het spelen van de prijs</i>	4.72
<i>Voor de misse van de studenten</i>	0.94
<i>Voor de twee onderpastoors</i>	0.64
<i>Voor de organist</i>	0.77
<i>Voor de koster</i>	
<i>Voor Leyssen</i>	0.12
<i>Voor het geluy twee mael</i>	0.60
<i>Voor de musicanten</i>	4.72
<i>zegel</i>	0.25
<i>C. Martin koster, Herentals 1828</i>	12.76

De rekening, 2 jaar later, van 10 aug. 1830 zag er al veel soberder uit:

<i>gedaan voor de studenten een misse</i>	
<i>voor de heeren en organist en koster</i>	3 - 8 - 0
<i>voor de musicanten</i>	4 - 72 - 50
<i>de somme van</i>	7 - 80 - 50
<i>C. Martin, Coster</i>	

Collegium Herendaliense 1829 / Classis 5. Praemium II Linguae Latinae, 32mm, 5.74g, in ring met draaog, randversiering, met groen lint.

Collegium Herendaliense 1829 / Classis 5 Praemium Linguae Graecae, 28mm, 4.08g, ring met draaog, randversiering, klein model.

Gymnasium Herendaliense 1830 / Classis III Praemium Linguae Graecae, 34mm, 5.46g, randversiering, in ring met draaog, bruin lint.

Gymnasium Herendaliense 1830 / Classis IV Praemium Mathesis,
3.25g, 26mm, in ring met draagoog, klein model, oranje-rood lint.

Naast de medailles dook ook een 8-hoekige stempel op van na WOII
(37mm, 10,70g). Centraal, St.-Jozef met kindje Jezus en een bloeiende
tak. In de buitenste ring: **ST.-JOZEFSCOLLEGE / HERENTALS**

Na 1830 werd afgestapt van de zilveren prijsmedailles en werden er na de maandelijke proefwerken medailles uitgereikt die moesten worden teruggegeven. Van zulke medailles, in een wit metaal (?), Ø 27-31mm, de meeste bekrast met graffiti, telkens in een ring met draaigoog en een lintje en alle met een identieke voorzijde: 'Collège de Herenthals', vermelden op de keerzijde de klas waarin ze werden verleend. Hiervan rusten er nog 8 exemplaren in het College-archief.

Collège de Herenthals

Rhétorique

Cinquième

Grande figure

Huitième

Sixième

Grammaire

Troisième

Syntaxe

Ze behoren tot 2 reeksen: 3 zijn mogelijk van ca. 1835 met de klassen 'Grande figure', 'Grammaire' en 'Syntaxe', de andere 5 zijn van na 1885.

Opschrift op de voorgevel van het College (in de Collegestraat):

Tevens rusten er in het College-archief 4 eretekens 'AU MÉRITE', 3 met blauw-, 1 met wit email (8.11g, 30x40mm), alle met een bordeaux lintje. Wanneer en waarvoor deze eretekens werden uitgereikt is niet bekend.

Bronnen:

- Jan Cools, *Geschiedenis van het College te Herentals*, 1984.
- Maurits Van Craeyvelt, *Turnhoutse goud- en zilvermeden van de 19de eeuw. Een insculpatieplaat uit het Taxandriamuseum: Taxandria Jaarboeken van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van de Antwerpse Kempen, LXXIX, 1997, met addendum in LXXX, 1998.*
- Walter van Dievoet, *Algemeen repertorium van de edelsmeden en van de merken van edelsmeedwerk in België, II: 1798-1942*, Brussel, 2010.

Met dank aan:

Herwig Helsen - bestuurslid Numismatica Herentals EGMP
Mil Blancquaert - voorzitter Gidsenvereniging Antwerpse Kempen
Luc Withofs en Jan Peeters - medewerkers Herentals Stadsarchief
Patrick Pasmans - voorzitter Diestse Studiekring voor Numismatiek
Patrick Meir - registrator Archief & Musea Turnhout
Jan Cools - Herentalse historicus en auteur van bovenvermeld boek
Dr. Wim Nijs - senior adviseur, Hoofd collectie en onderzoek DIVA

1	10.00	16	1.00	31	10.00	46	-	61	5.00
2	14.00	17	2.25	32	6.00	47	3.25	62	5.50
3	1.00	18	-	33	1.00	48	2.00	63	9.50
4	29.00	19	1.00	34	1.00	49	5.00	64	1.75
5	3.00	20	7.00	35	2.50	50	5.00	65	16.00
6	40.00	21	6.50	36	5.50	51	11.00	66	8.00
7	1.00	22	7.50	37	2.50	52	-	67	2.25
8	26.00	23	2.50	38	7.50	53	1.00	68	-
9	26.00	24	5.00	39	6.00	54	1.00	69	3.25
10	1.00	25	31.00	40	1.00	55	1.00	70	1.75
11	1.00	26	1.00	41	2.00	56	1.00	71	1.00
12	6.00	27	1.00	42	-	57	1.00	72	-
13	3.50	28	1.00	43	7.00	58	5.00	73	1.00
14	27.00	29	5.00	44	2.00	59	2.25	74	7.50
15	1.00	30	6.50	45	1.00	60	1.25	75	1.00

Veilingmodaliteiten

- elk lid kan loten binnenbrengen bij Koen, de clubveilingmeester.
- deze loten moeten vergezeld zijn van een lijst in 2-voud, met naam van de inbrenger, een beschrijving van de loten en hun inzetprijs, deze lijsten worden samen gecontroleerd en afgetekend. Deze formulieren zijn te bekomen aan onze bestuurstafel, ze kunnen tevens gedownload worden van de clubwebsite: www.numismatica-herentals.be/veiling.
- elke bieder haalt tijdig vóór de veiling een biednummer af aan de tafel.
- door dit nummer duidelijk zichtbaar op te steken zal het bod automatisch verhoogd, het lot wordt toegekend aan de hoogste bieder.
- het bod wordt verhoogd als volgt:

- 1–5 €: +25 cent
- 5–10 €: +50 cent
- 10–50 €: +1 euro
- 50–100 €: +2 euro
- +100 €: +5 euro

- direct na afloop van de veiling gebeurt de afhandeling met kopers en verkopers met contante betalingen.
- de veilingkosten bedragen: 5 % voor de koper, 5 % voor verkoper.
- bij gouden munten wordt geen opgeld gerekend.
- niet-verkochte loten worden gratis teruggegeven.

Veel succes!

6

7

8

14

nr	land	munt		kwal	mat	inzet
1	Rome	Severius Alexander	AE 21mm – Bithinië, Nicaea 222-235	F	AE	5.00
2		Tacitus	antoninianus met SPES 275-276	F	AE	5.00
3		Constantinus I	AE3 Constantini Max VOT XX 307-337	F	AE	1.00
4	Brabant	Karel V	3x korte (datum onleesbaar)	div	Cu	1.00
5		Albrecht & Isabella	stuiver - 's-Hertogenbosch 1615	ZG	Ag	1.00
6		Maria-Theresia	14 oord – Brussel 1776	F	Ag	5.00
7		Brab. Omwenteling	10 sols (type I, met gat) 1790	F/ZF	Ag	10.00
8	België	Leopold I	5 + 10 centimes 1862	F	CuNi	1.00
9		Leopold II	2 francs 1866 FR	F	Ag	5.00
10		Leopold II	1 franc 1867 FR	ZF	Ag	2.50
11		Leopold II	5 cts. 1894 VL + 10 centimes 1894 FR	F	CuNi	1.00
12		Albert I	50 centimes 1918 + 2x 5 francs 1939	div	div	1.00
13		Albert I	10 frank – 2 Belga - positie A 1930 VL	ZF+	Ni	15.00
14		Albert I	10 francs – 2 Belga - positie A 1930 FR	ZF	Ni	15.00
15	Costa Rica	Republiek	100 colones (KM #230) 1999	Pr	Cu	1.00
16	Duitsland	Nassau	1/4 kruizer 1817	F	Cu	2.50
17		Sachsen	kopie van de 3-mark 1917 2003	FDC	CuNi	2.50
18		DDR	10 pfennig 1949 A	Pr	Al	1.00
19		Aachen	12 heller 1794	ZG/F	Cu	4.00
20	Frankrijk	Charleville & Sedan	Chambre de Commerce, 5 cts. 1921	Pr	Al	1.00
21		Directoire	5 centimes 1'An 5 – atelier W 1796	F/ZF	Cu	2.50
22	Iran	Republiek	1.000 rial (KM 1272) 2010	FDC	AE	1.00
23	Italië	Napoleon	1 lira - Bologna (R!) 1808 B	ZG	Ag	2.50
24		Venetie	zecchino LVDOV MANIN 1789-1797	ZF	Au	260.0
25	Luxemburg	Charlotte I	25 centimes MEDAILLESLAG 1960	ZF	Al	7.50
26	Nederland	Wilhelmina	10 cent 1910	ZF	Ag	1.00
27		Willem I	5 cent - Brussel 1828	ZG	Ag	1.00
28		Wilhelmina	2 1/2 cent 1941	ZF	Zn	2.00
29	Rusland	Alexander II	10 kopeck 1874	ZF	Ag	1.00
30	Tadzjikistan	Republiek	1 somoni (KM #16) 2007	Pr	CuNi	2.00
31	Thailand	Rama III	bullet coin, 1/2 bath, instempelingen 1822-1851	ZF	Ag	18.00
32	Tunesië	Abdul Aziz	2 kharub 1289 1872	F/ZF	Cu	1.00
33	Zweden	Oscar II	25 öre 1883	ZF	Ag	1.00

24

26

29

31

36

37

39

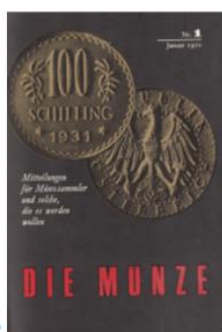
40

nr	item	beschrijving	kwal	mat	inzet
34	Zwitserland	Confederatie 2 rappen 1946	ZF	Zn	1.00
35	Frankrijk	5 munten, w.o. zilveren 10 francs 1932	ZF	div	3.00
36	wereld	3 munten, w.o. 1 zilver 1866-1962	div	div	1.00
37	medaille	Leopold II Délégations Comblain - 3e prix 1905	ZF	CuNi	1.00
38	penning	Boudewijn 70mm - C. Van Dionant	Pr	AE	1.00
39		Herdenkingspenning Joegoslavië - Tito	FDC	Ag	2.00
40	plaque	Brussel Eeuwfeest Festival 1900	ZF	Ag	15.00
41	loten	Algerije: 22 munten	div	div	1.00
42		Argentinië: 10 munten	div	div	1.00
43		België: 33 munten Leopold III	div	div	1.00
44		België: album met 500-tal munten	div	div	5.00
45		Denemarken 2x 5 kronen en 2x 20 kronen	div	div	3.00
46		Duitsland: 3x 10 pfennig: 1888A + 1938 A + 1938 F	div	div	1.00
47		Frankrijk: album, vnl. Frankrijk + Italië	div	div	5.00
48	loten	Indonesië: 8 munten	div	div	1.00

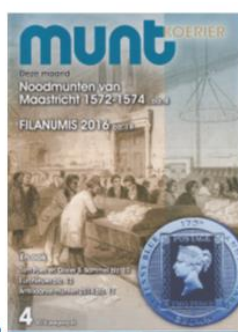
nr	item	beschrijving	kwal	mat	inzet
49	loten	Mexico: 4 munten 1985-1989	div	div	1.00
50		Nederland: 59 munten	div	div	1.00
51		Oostenrijk: 5x 10 schilling (1x zilver) 1957-1985	div	div	5.00
52		Portugal: 6 munten	div	div	1.00
53		Zwitserland: 9x 5 rappen 1914-1978	div	CuNi	1.00
54	boeken	Monnaies des Comtes de Flandre – Gaillard 1972	Pr	papier	5.00
55		Encyclopedie van medailles Koninklijke Munt (3-4) 1945-2015	Pr	papier	2.50
56	divers	houten muntenbox met 6 lades	Pr	hout	20.00
57	set	Griekenland: Toeristische Souvenirset met 12 munten	div	div	1.00
58	tijdschriften	Die Münze (D), 4 ex. jaargangen 1970-1971-1972-1975	ZG	papier	1.00
59		Muntkoerier (NL), 11 ex. jaargang 2016	ZG	papier	1.00
60		The Numismatic Circular (E), 4 ex. jaargangen 1978-79-80-81	ZG	papier	1.00
61	biljetten	België 1 franc 20-12-1920	Pr	papier	5.00
62		België 20 francs 17-01-1945	F	papier	1.00
63	biljetten	België 50 francs – 10 Belgas 04-05-1938	ZF	papier	1.00

55

58

59

63

Nr	item	beschrijving			kwal	mat	inzet	
64	biljetten	Brazilië	4 x 1 cruzeiro	ZD	div	papier	1.00	
65		Congo	100 francs	01-03-1962	F/ZF	papier	1.00	
66		Costa Rica	50 colones	20-03-1985	Pr	papier	1.00	
67		Filipijnen	1 peso - sign 5	ZD (1949)	F	papier	1.00	
68		Frankrijk	Assignat 15 sols	04-01-1792	F	papier	1.00	
69		Iran	10.000 rials		F/ZF	papier	1.00	
70		Italië	5000 lire	1979	ZF	papier	1.00	
71		Luxemburg	10 francs	ZD (1944)	F	papier	1.00	
72		Pakistan	5 rupees 1947-1997	1997	Pr	papier	1.00	
73		Roemenië	100 lei	1966	ZF+	papier	1.00	
74		Zimbabwe	100 dollars	1995	ZF+	papier	1.00	
75	biljetten	wereld	10 verschillende moderne biljetten		FDC	papier	1.00	

65

71

div = divers
Ag = zilver

F = fraai
AE = brons-koper

ZF = zeer fraai
Fe = ijzer

Pr = prachtig
Cu = koper

FDC = fleur de coin
Ni = nikkel

UNC = uncirculated
Al = aluminium
Sn = tin

Quidenham hoard linked to rebel queen

In 2014 an important Treasure hoard of 22 Roman silver denarii and 25 Icenian silver units was discovered by a metal detectorist at Quidenham, Norfolk. The hoard is important because it provides another numismatic link with the British rebellion against the Romans in AD 60-61, led by Queen Boudica of the Iceni. The post conquest deposition of the Quidenham hoard seems likely because it includes three so-called 'Tribute Penny' denarii of the emperor Tiberius, minted at Lugdunum (Lyon, central France) sometime after AD 14. The precise date of minting is unknown, but after July AD 33. Some years ago Dr Andrew Burnett of the British Museum stated that "mixed Icenian and Roman hoards, even when they contain coins no later than Tiberius, were deposited during Boudica's revolt." Other experts agree with him. In his report on the Quidenham hoard Dr Adrian Marsden of Norfolk Museums Service proposes a deposition date of AD 43-61. Moreover Dr John Talbot, author of 'Made for Trade: A new view of Icenian coinage' (Oxbow, 2017), has examined this hoard and thinks that it is related to the Boudican revolt. Normally a hoard of this historic significance would be claimed by a museum. "This was a hoard I'd have loved to acquire," says Dr Tim Pestell FSA, Curator of Archaeology, Norwich Castle Museum and Art Gallery. "But we simply can't afford everything thrown at us." Recorded by the Portable Antiquities Scheme and published by *The British Numismatic Journal* 86, 2016, the

Quidenham hoard will be offered for sale in June by Elizabeth Cottam of Chris Rudd Ltd, Aylsham.

Oplossing muntenpuzzel:

Beleg van Luxemburg 1794-95

Tijdens onze clubactiviteit van 8 april vonden we **36** ingevulde puzzelstrookjes in onze puzzelbus. Alle strookjes vermelden het te zoeken woord: ECHTERNACH. Als schiftingsvraag moest het aantal juiste invulstrookjes geraden worden en we kregen 2 winnaars: zowel **Corneel Van Leemput** (Mechelen) als **Gustaaf Wuyts** (Arendonk) hadden op beide vragen het antwoord correct en mochten uit handen van puzzelbedenker Leopold Verbist de zilveren prijsmunt en de fles wijn ontvangen. Proficiat Corneel en Gustaaf! Dank aan alle puzzeldeelnemers! Bedankt Leopold weer voor je mooie inbreng!

vragen

antwoorden

1. De betekenis van AD USUM LUXEMBURGI C̄C VALLATI?
voor gebruik in het omsingelde Luxemburg
2. Welke legers stonden tgo. mekaar? **De Fransen en de Oostenrijkers**
3. Bevelhebber die de stad Luxemburg verdedigde? **Blasius von Bender**
4. Welk is het hoogste punt van Luxemburg-stad? **de Bockrots**
5. Wie zei als eerste: "Gibraltar van het Noorden"? **Lazare Carnot**
6. Wanneer werden de Luxemburgse vestingwerken gesloopt? **1867**
7. Welk was de waardeverhouding tussen deze twee munten? **72**
8. Van waar kwam het zilver voor de zilveren munten? **uit de kerken**
9. Op welke wijze werd de munt van 1 sol gemaakt? **gegoten**
10. Wanneer werd de replica van de zilveren munt uitgegeven? **1995**

Het Beleg van Luxemburg 1794-1795

Leopold Verbist

72 sol: Vz: AD USUM LUXEMBURGI CC VALLATI 1795

(voor gebruik in het omsingelde Luxemburg)

Kz: LXXII ASSES; 13 in een lauwerkrans (= gehalte 13/16)
1795, Ø 38 tot 40 mm, 27 tot 32 g, geslagen, zilver 812,5 ‰

1 sol: Vz: wapenschild van Luxemburg; F II (Frans II)

Kz: 1 SOL 1795 I

1795, Ø 31 mm, 16 tot 23 g, gegoten klokken- en kanonnenbrons

Luxemburg: het Gibraltar van het Noorden

De stad Luxemburg is gebouwd op de samenvloeiing van twee rivieren, de Alzette en de Pétrusse, die diepe valleien uitgesleten hebben in de rots. De stad is op verschillende niveaus van die valleien gebouwd met als hoogste punt de Bockrots. Vandaag lopen er over de vallei meerdere hoge bruggen zoals de Adolphebrug en de Groothertogin Charlottebrug.

In 963 bouwde graaf Siegfried op de Bockrots een kasteel met een eenvoudige verdedigingsmuur. Hieruit is de stad Luxemburg ontstaan. In de loop der eeuwen werden er aan de westzijde nog twee verdedigingsgordels aangelegd. Verschillende ingenieurs, onder wie Vauban (1633-1707), bouwden de stad uit tot één van de sterkste vestingen van Europa.

250 F Luxemburg 1963, op de keerzijde de Bockrots met fortificatie rond 963, uitgegeven ter gelegenheid van het 1000-jarig bestaan van Luxemburg-stad

Lazare Carnot, generaal onder Napoleon die Antwerpen belegerde in 1814 en een boek schreef “De la défense des places fortes”, beschreef Luxemburg als de sterkste vesting van de wereld, op Gibraltar na. Zo kreeg het zijn naam als “Gibraltar van het Noorden”.

Tijdens het Congres van Londen in 1867 werd Luxemburg neutraal verklaard en moesten de vestingwerken ontmanteld worden. Slechts 10 % van de vesting is hierdoor bewaard gebleven, waaronder de kazematten die tijdens de Tweede Wereldoorlog als schuilplaats dienden.

Vesting Luxemburg vóór de sloop in 1867

Het Beleg van Luxemburg 1794-1795

In 1789 vond de Franse Revolutie plaats, die beschouwd wordt als het begin van de Moderne Tijden. Ze maakte komaf met de standenverschillen en de vermolmde monarchie. De Fransen wilden hun idealen uitdragen naar hun buurlanden en heel Europa. Zo hadden ze ook de Zuidelijke Nederlanden veroverd in de Slag bij Fleurus in juni 1794.

De Zuidelijke Nederlanden en Luxemburg waren destijds een deel van de Oostenrijkse Nederlanden. De Fransen hadden in 1794 het Oostenrijks-Nederlandse leger naar het oosten teruggedrongen. De gehele linkeroever van de Rijn, met uitzondering van de steden Luxemburg en Mainz, was nu in handen van de Fransen. Zowel Luxemburg-stad als Mainz kwamen vervolgens onder belegering door de Fransen.

Luxemburg-stad werd verdedigd door een garnizoen Oostenrijkers van 15.000 man onder het bevel van de 81-jarige veldmaarschalk Blasius Columban von Bender (1713-98). Het beleg begon op 22 november 1794. De Franse troepen wisten niet door de vestingmuren van Luxemburg heen te breken en de belegering sleepte zich voort gedurende 7 maand. De 25.000 Fransen stonden onder het bevel van generaal Jean René Moreaux (1758-95) die evenwel overleed door ziekte op 11 februari 1795. Hij werd opgevolgd door generaal Jacques Maurice Hatry (1742-1802), die een

artilleriebatterij installeerde op een heuvel en de stad onder vuur nam. Daarop besloot von Bender tot een massale uitbraak van het garnizoen in de nacht van 15 op 16 mei, maar moest zich met zware verliezen terugtrekken. Het totaal uitgehongerde Oostenrijkse garnizoen, gereduceerd tot ruim 12.000 man, capituleerde op 7 juni 1795. Het was vrij om te vertrekken met wapens en bagage.

Beleg van Luxemburg 1794-1795 met op de achtergrond de Bockrots; schilderij van Charles Caius Renoux, museum van Versailles

Na het beleg werd het hertogdom Luxemburg geannexeerd door Frankrijk. Luxemburg-stad werd de hoofdstad van het nieuw gecreëerde Franse departement Forêts (Wouden).

De munten

Het pond was de munteenheid van Luxemburg tot 1795. Het was verdeeld in 12 sol en één sol in 4 liard (sol = stuiver in het Nederlands). Dus 72 sol = 6 pond. In Frankrijk echter was het pond verdeeld in 20 sol.

De matrijzen voor de 72 sol, Musée Draï Eechelen, Luxemburg-stad

Na enkele maanden beleg was de geldkassa waarmee de soldij van de troepen betaald werd bijna leeg. Op 13 januari 1795 besloot von Bender noodmunten te laten maken. Twee soorten munten werden aangemaakt: een stuk van 1 sol gegoten uit klokkenbrons of uit brons van kanonnen die niet bruikbaar waren voor de oorlog, en een stuk van 72 sol in zilver komende van inbeslagnames in de kerken van de stad. Deze kwamen begin februari, na 3 maand beleg en 4 maand voor de inname door de Fransen, in circulatie. Ondanks draconische straffen als de doodstraf, werden de stukken van 1 sol overvloedig nagemaakt, wat gemakkelijk was omdat de originele stukken, gegoten in zandvormen, vrij slecht van kwaliteit waren. Deze munten waren in principe slechts geldig binnen de omsingelde stad, maar toch bleven de munten van 72 sol, van goed zilver, na het beleg tijdens de ganse Franse periode nog circuleren.

In Frankrijk circuleerde destijds de *écu de 6 livres*, (schild van 6 pond). Op 24 thermidor an III (11 augustus 1795) werd een koers voor de Luxemburgse 72 sol vastgelegd van 4½ livre (of 4 livre 10 sol) van Frankrijk. De Luxemburgse 72 sol had immers een lager zilveragehalte dan de Franse écu: 812,5 ‰ i.p.v. 916,6 ‰.

De Luxemburgse sol werd ontmunt in Frankrijk op 21 germinal an V (10 april 1797) door een verordening van het Directoire. Ze waren reeds

verspreid in gans België. Vele valsemunters werden gevangengezet.

Écu de 6 livres Frankrijk 1793 of l'an II, 29,48 g zilver 916,6 ‰

De valse stukken van 1 sol zijn te herkennen aan het volgende: gewicht meestal minder dan 16 g; diameter 30 i.p.v. 31 mm, slechtere kwaliteit dan de echte, donkerder en bruinachtig.

In 1995, ter gelegenheid van 200 jaar Beleg van Luxemburg, gaf het IML (Institut Monétaire Luxembourgeois) een muntenset uit met de munten van 50 F, 20 F, 5 F en 1 F evenals een penning met als voorzijde de voorzijde

van de 72 sol.

Bibliografie

Wikipedia, *Bock (Luxembourg)*,

[https://en.wikipedia.org/wiki/Bock_\(Luxembourg\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Bock_(Luxembourg))

Wikipedia, *Luxemburg (stad)*, [http://nl.wikipedia.org/wiki/Luxemburg_\(stad\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Luxemburg_(stad))

Wikipedia, *Luxembourg (ville)*,

[https://fr.wikipedia.org/wiki/Luxembourg_\(ville\)#Géologie](https://fr.wikipedia.org/wiki/Luxembourg_(ville)#Géologie)

Wikipedia, *Beleg van Luxemburg (1794-1795)*,

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Beleg_van_Luxemburg_\(1794-1795\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Beleg_van_Luxemburg_(1794-1795))

Wikipedia, *Siege of Luxembourg (1794-95)*,

[http://en.wikipedia.org/wiki/Siege_of_Luxembourg_\(1794-95\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Siege_of_Luxembourg_(1794-95))

Histoire de la ville, *Du château à la forteresse*,

<http://www.vdl.lu/la-ville/en-bref/histoire-de-la-ville>

Wikipedia, *Blaise Colomban de Bender*,

http://fr.wikipedia.org/wiki/Blaise_Colomban_de_Bender

Numista, *1 Sol Francis II*, <http://en.numista.com/catalogue/pieces36183.html>

Musée Draï Eechelen, *Coins de frappe de l'écu obsidional de 72 sols de 1795*,

<http://www.m3e.public.lu/fr/galleries/objets-mois/2014/03/Coins-de-l-ecu-obsidional/index.html>

Luxemburgse biljetten met een (wijn)verhaal

In 1929 werd - tijdens de regering van groothertogin Charlotte (1919-1964) - een biljet met agrarische motieven op voor- en keerzijde in omloop gebracht. Op de voorzijde staan 2 vensters afgebeeld. In het rechter venster zijn vrouwen bezig druiven te oogsten, links beklimt een man met een volle druivenmand een ladder die tegen een kar is geplaatst. Hierop staat een groot vat waarin de geplukte druiven worden verzameld. Het biljet werd gedrukt bij Joh. Enschedé & Zn te Haarlem.

Tijdens de middeleeuwen was er in Luxemburg sprake van wijnbouw. Begin 18e eeuw verdwenen de wijngaarden o.m. door het invallen van de Kleine IJstijd. In 1767 heeft het Oostenrijks bewind (1714-1795) in een edict de gelijktijdige teelt van wijndruiven en groenten verboden. In de jaren '70 van de 19e eeuw was de meest geplante druivensoort de Elbling. Hiervan werden eenvoudige wijnen gemaakt, een deel hiervan werd naar Duitsland geëxporteerd en vermengd met andere wijnen.

In 1911 werd de 'Fédération des associations viticoles du Grand-Duché de Luxembourg' opgericht en ontstonden de eerste wijncoöperaties. In de afgelopen decennia ontstonden er zelfstandige wijnproducenten. Dat zijn er nu z'n 50, samen goed voor 1/5 deel van de jaarlijkse wijnproductie.

In sommige landen zijn er al in de 19e eeuw wettelijke bepalingen betreffende de herkomst, kwaliteit, druivenrassen, enz. Pas in 1985, met de invoering van de 'Moselle Luxembourgeoise - Appellation Controlé', kregen de Luxemburgse wijnen een officiële beschermde status.

Ook op de keerzijde van het biljet van 20 francs 1955 staan druivenstokken. Afgebeeld is een vergezicht op de Moezel bij het plaatsje Ehnen, dat o.m. een wijnmuseum bezit.

De meeste wijngaarden zijn gelegen langs de Moezel. Deze stroomt vanuit het zuiden langs de Frans/Duitse grens bij Schengen het land binnen. Langs de oostgrens vervolgt zij haar weg om ruim 40 km verder, bij Wasserbillig naar het oosten af te buigen en het land te verlaten.

De wijnstokken in het Luxemburgse Moezeldal zijn aangeplant op 1200 ha op een mergel en kalkhoudende bodem, genaamd muschelkalk. Goed voor een jaarlijkse productie van ca. 130.000 hl. waarvan 90% wit. Net als in de Elzas worden zij ook hier bij hun druivennaam genoemd. Een volgens de *méthode traditionnelle* gemaakte mousserende wijn is de 'Crémant de Luxembourg'. Ook hiervoor geldt een strenge kwaliteits-controle. De periode voor de 2e gisting op fles is minimaal 9 maanden.

Elbling is hier een van oudsher veel voorkomende druivenras. De Riesling wordt steeds meer verbouwd, vooral voor de kwaliteitswijnen. De Auxerrois blanc doet het in Luxemburg opvallend goed. De Rivaner (Müller-Thurgau) is de meest voorkomende druivensoort. De Pinot Noir wordt gebruikt voor de weinige rosé- en rode wijnen. Verder worden er kleine hoeveelheden Pinot gris, -blanc en Gewürztraminer verbouwd.

In Luxemburg moeten de wijnen uiteraard aan bepaalde wettelijke eisen voldoen. Men werkt met een 20-puntensysteem. De wijnen worden eerst in een laboratorium onderzocht. Vervolgens worden ze op smaak beoordeeld door de proefcommissie van het 'Marque Nationale du Vin Luxembourgeois'. Om voor het Appellation Contrôle in aanmerking te komen moet een wijn minimaal 12 punten scoren, dit is de eerste kwaliteitstrap. De volgende trap is de 'Vin Classé'. Deze wijnen scoren tussen 14 - 15.9 punten. 'Premier Cru' scoort tussen 16 - 17.9 punten en de hoogste trap is de 'Grand Premier Cru' met meer dan 18 punten.

Met toestemming overgenomen uit Muntkoerier 12/2015.

R. Helzen

MAUQUOY®

since 1875

SPECIALIST in

MEDAILLES - ERETEKENS - PENNINGEN

ROYAL WARRANT HOLDER

Wenst U meer te weten over de aangeboden mogelijkheden,
bezoek onze website of contacteer ons vrijblijvend.

www.mauquoy.com

medal@mauquoy.com

014/50.79.10

DE BEELDENAAR

mei-juni 2018

- Onbekende holpenning uit de Antwerpse kathedraal
- Anno 1566: oorden van Weert ook als lakenloodjes
- De Agnites Vrolijk-penning van Lila Boucher
- De 11e-eeuwse muntslag in de Friese gouwen
- 25 jaar Bakenloodjes
- Winkelgeld in koloniën vd Mpy. van Weldadigheid

MUNTMEESTER

maart 2018

- medaille van de Maetschappy den Edelen Handboog
- Bronzen medaille 'Société Agricole' - Tongeren
- Munt Ordonnantie op de Belgische Patriotten 1790
- Herinneringsplaket '400 jaar Francken' te Herentals
- Een zilveren plaket opgedragen aan kolonel Aerts
- Een intrigerende penning uit Jemen

MünzenRevue

April 2018

- Münzen der Grafschaft Berg-ein Streifzug
- Meleager, Atalante und der Kalydonische Eber
- Pieck-Taler blieb auf der Strecke
- China: Der Bürgerkrieg der Separatisten 1911-1937
- Die Welt der Münzen: Malediven
- Kaiser-Krieger-Kathedralen im modernen Münzbild

La Vie Numismatique AEN

3e livraison 2018

- A propos d'un tarif monétaire Gantois, XVIIe siècle
- La Belgique et la monnaie Jersiaise
- La 'Pierre du Soleil' des Aztèques sur une monnaie
- Le nombril du monde: l'omphalos de Delphes
- Le monnayage de la Zeugitane et de Carthage
- Au fil des jours: dates à retenir, bourses et ventes

Tijdschriften en boeken kunnen gratis ontleend worden gedurende 1 maand.

Clubbladen van andere verenigingen kunnen enkel ingekeken worden.

Vraag info aan Herwig, onze bibliothecaris. De volledige boekenlijst is te raadplegen op: www.numismatica-herentals.be/bibliotheek.

di 1	52e Internationale Beurs - EGMP Leuven Brabantal - Brabantlaan 1, 3001 Leuven	9-15u
za 5	EGMP Dendermonde -t'Klokske -Pijndersln 90, Denderm N.K.Hasselt - C.C. Parketzaal - Kunstlaan 5, 3500 Hasselt Gent-West MC - Centr Reinaert - Reinaertstraat 28, Gent	12-17u 13-17u 12.30-17u
zo 6	EGMP ZW-Vlaan - Kartouchke, Ingelmunsterstr. Izegem AEN Couvin - La Ruche - Place Gén. Piron, 5660 Couvin Edelweissje - St-Katarina, N Cleynaertsln 1, 3500 Hasselt Wase Ruilclub - Den Hof, H. Heymanplein 7, St-Niklaas	8.30-12u 9-12u 8-12u 9-12u
di 8	NK Zeeland- Hof Mondriaan, Vrijlandstr. 28, Middelburg	18.30-21u
wo 9	NK Brabant- Bar-le-Duc, Korenbrugstraat 5, 's-Hertogenb	20-21.30u
do 10	41e Internationale Dag - EGMP Dendermonde Koninklijk Atheneum - Geldroplaan, Dendermonde	8-14u
vr 11	N.K. Berthout - Offendonk - Den Haes 8A, St-Kat-Waver	19-22.30u
za 12	EGMP Antverpia - Ruggenhof- F. Van Dijkstr 46, Deurne AEN Nijvel - Coll. St-Gertrude - Faub. de Mons 1, Nijvel AEN Verviers- École St-fiacre, Rue du Husquet 26, Dison Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent Filanumis - Muntmanifestatie Expo Houten - Meidoornkade 24, Houten-NL	12.30-16u vanaf 14u 8-12u 12.30-17u 9.30-16u
zo 13	EGMP Herentals-St-Antonius-KapucijnenstrHerentals C.N. Val de Salm - Salle Quartier de la Gare, Vielsalm N.K. St-Truiden - Oud Atheneum - Zoutstr. 6, St-Truiden	8.30-12u 9-12u 7.30-12u
ma 14	EGMP Brugge-lokaal CM-Moerkerksestwg 118, St-Kruis	vanaf 19u
za 19	EGMP Alg. Vergadering - St-Alegondiskaai 20, A'pen Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent	9-12.30 12.30-17u
zo 20	EGMP ZW-Vlaand. - Willem Tell - Brugsestr 20, Kortrijk AEN Luik - Collège St-Servais, Rue St-Gilles 104, Luik Numismatica Wetthra - De Poort, Markt 27, Wetteren 51e Internationale Beurs - AEN Luik Centre 104 - Collège St-Servais - 104 Rue St-Gilles, Luik	13-16u 8.30-12u 9-12u 8.30-14u

za 26	Gent West MC - Centr. Reinaert, Reinaertstraat 28, Gent Achter Olmen - St Jansberg - Weerterstwg, 3680 Maaseik	12.30-17u 13-16u
zo 27	EGMP Aalst - S.C. Immerzeel - R. Novarumstr. 4, Aalst EGMP Tienen - 't Hoekske - Oude Leuvensestr 93, Tienen AEN La Louvière - Pagnol - Rue des Ateliers, H-St-Pierre	9-12.30u 9-12u 8.30-12u
meer info op www.egmp-vzw.be		

Pittig drukwerk, ook in kleine oplages

Gerda & Hugo DE BEUL / FILATIS2

WIJ BIEDEN ALLES VOOR DE VERZAMELAARS VAN MUNTEN EN
BANKBILJETTEN - PRENTKAARTEN - TELECARDS - CATALOGI

Grote specialiteit benodigdheden

Vraag onze bijzondere voorwaarden voor grote afname

e-mail: debeul@evonet.be

website: www.filatis2.com

Sint-Katelijnevest 38 – 2000 ANTWERPEN

Tel. 03 / 226.40.68

di 1 mei EGMP Leuven 9-15u
52e Internationale Muntenbeurs
Brabantthal - Brabantlaan 1, 3001 Heverlee
numismatica.leuven@live.be

dinsdag 8 mei Verzamelaarsbeurs Dainville 9-17u
Polyvalente zaal - Allée du 8 mai, 62000 Dainville - 62 Pas de Calais (F)

do 10 mei N.K. Dendermonde 8-14u
41e Internationale Numismatische Dag
Kon. Ath. - Geldroplan, 9200 Dendermonde
georges.vanbiesen@hotmail.com

zaterdag 12 mei Filanumis 2018 Muntmanifestatie 9-30-16u
Expo Houten - Meidoornkade 24, Houten (NL) wbevenementen.eu

zondag 20 mei C.N. Luik AEN 8.30-14u
51e Grote Muntenbeurs
College St-Servais - Rue St-Gilles 104, 4000 Luik
cerclenumismatiqueliegeois@gmail.com

ma 21 mei C.N. Bruxelles AEN 9-15u
34e Muntenruilbeurs
Ath. Royal - Av. J. Brel, 1200 St-Lambr-Woluwe
foxint@gmail.com 0475-514602

HJR Fine Arts sprl

Hadrien J. Rambach, expert

Rue du Noyer 282-28
1030 Bruxelles

☎ +33 659 604 736

✉ coinadvisor@yahoo.co.uk

Numismatique

Conseil pour l'achat et la vente
de monnaies antiques d'exception

Glyptique

Étude, achat et vente de pierres gravées
antiques, Renaissance et néoclassiques

Hadrien J. Rambach

Représentant pour la Belgique

MAISON PALOMBO GENÈVE

Prise de dépôts pour vente aux enchères

Cabinet Numismatique Maison Palombo

24 rue de la Cité
1204 Genève (Suisse)
☎ +41 223 109 197

✉ palombo.geneve@gmail.com

Comptoir Marseillais de Bourse

22 la Canebière
13001 Marseille (France)
☎ +33 491 549 394

✉ palombo@wanadoo.fr

Change et Numismatique Toulonnais

28 avenue Jean Moulin
83000 Toulon (France)
☎ +33 494 935 136

✉ comptoirdechange@wanadoo.fr

Jean ELSÉN & ses Fils n.v.

VEILING 137

9 juni 2018

ONZE EXPERTEN SCHATTEN GRATIS UW VERZAMELING EN BETERE
MUNTEN DIE WORDEN INGELEVERD VOOR ONZE VEILINGEN.
DE CATALOGUS WORDT IN HEEL DE WERELD VERSTUURD.
OP ONVERKOCHTE LOTEN ZIJN ER GEEN KOSTEN.

Tervurenlaan 65
B-1040 Brussel

Tel: +32-2-734.63.56
Fax: +32-2-735.77.78

info@elsen.eu
www.elsen.eu